

Sygn. akt II Ko 62/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

6 czerwca 2016 r.

Sąd Okręgowy w Koninie II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSO Waldemar Cytrowski

Protokolant: st. sekr. sąd. Irena Bąk

przy udziale Jacka Górskiego Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Koninie

po rozpoznaniu

wniosku

S. C. s. S. i W. zd. D., ur. (...) w K., zam. (...)-(…) B., ul. (...),

o zasądzenie zadośćuczynienia uzupełniającego za doznaną krzywdę wynikłą z wykonania wobec wnioskodawcy wyroku Sądu Wojewódzkiego w Koninie z 29.09.1982 r. w sprawie o sygn. akt II K 44/82

I. Na podstawie art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 23.02.1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. t.j. z 2015 r., poz. 1583) zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy S. C. kwotę 40.000 (czterdzieści tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty, z tytułu uzupełniającego zadośćuczynienia (ponad kwotę zasądzoną postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Koninie z 30.03.1992 roku w sprawie o sygn. akt Ko 184/91) za doznaną krzywdę wynikłą z wykonania wobec wnioskodawcy wyroku Sądu Wojewódzkiego w Koninie z 29.09.1982 r. w sprawie o sygn. akt II K 44/82, którym został skazany na karę 3 lat pozbawienia wolności za przestępstwo z art. 46 ust. 2 dekretu z 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, w którym to postępowaniu w okresie od 1.09.1982 r. do 5.05.1983 r. był on tymczasowo aresztowany i odbywał karę pozbawienia wolności.

II. Oddala wniosek w pozostałej części.

III. Na podstawie art. 13 ww. ustawy kosztami postępowania obciąża Skarb Państwa.

Waldemar Cytrowski

UZASADNIENIE

Pełnomocnik wnioskodawcy S. C. wniósł o zasądzenie na jego rzecz kwoty 80.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za krzywdy w związku z niesłusznym zatrzymaniem i wykonaniem orzeczenia Sądu Wojewódzkiego w Koninie z 29.09.1982r. w sprawie o sygn. akt II K 44/82.

Wnioskodawca S. C. ur. (...) był zatrudniony w Wojewódzkim Urzędzie Poczty w K. na stanowisku asystenta. Po ogłoszeniu stanu wojennego wnioskodawca angażował się w działalność opozycyjną, m.in. poprzez rozpowszechnianie czasopisma propagującego działania na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. 1.09.1982r. o godz. 18:10 S. C. po udziale w demonstracji, zapoczątkowanej mszą w kościele Bł. J. K. w K. został zatrzymany (k. 7 akt śledztwa –

kopie z akt IPN Po 043/107 w formacie (...), zeznania wnioskodawcy), a 3 .09.1982r. tymczasowo aresztowany na podstawie postanowienia prokuratora Prokuratury Wojewódzkiej w K.. Od 1.09 do 29.09.1982r. S. C. przebywał w Areszcie Śledczym Komendy Wojewódzkiej Policji w K.. Wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Koninie z 29.09.1982r. w sprawie o sygn. akt II K 44/82 S. C. został uznany za winnego tego, że 31.08.1982r. w K. wbrew przepisom dekretu o stanie wojennym współkierował w okolicy budynku kościelnego Bł. M. K. demonstracją protestacyjną zbiorowiska osób, a następnie współuczestniczył w kierowaniu tą demonstracją ulicami miasta K., tj. czynu z art. 46 ust. 2 dekretu z 12.12.1981r. o stanie wojennym (Dz.U. Nr 29,poz.154) i skazany na karę 3 lat pozbawienia wolności oraz karę dodatkową pozbawienia praw publicznych na okres 2 lat z zaliczeniem oskarżonemu na poczet kary okresu tymczasowego aresztowania od 1.09 do 29.09.1982r. Po wydaniu wyroku od 1.10.1982r. skazany odbywał karę w Areszcie Śledczym w O., a od 13.10.1982r. do 5.05.1983r. w Zakładzie Karnym w K. skąd został warunkowo przedterminowo zwolniony w wyniku zastosowania wobec niego prawa (...) przez Radę Państwa.

Na skutek rewizji nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego S. C. wyrokiem Sądu Najwyższego z 14.10.1991 r. w sprawie o sygn. akt II KRN 287/91 został uniewinniony od popełnienia zarzucanego mu przestępstwa.

W wyniku aresztowania i skazania S. C. był pozbawiony wolności przez 246 dni (8 miesięcy i 6 dni). Podczas odbywania kary skazany przebywał w różnych celach, w towarzystwie zarówno więźniów politycznych jak i kryminalnych. Więźniowie i funkcjonariusze służby więziennej nie stosowali wobec niego przemocy fizycznej i psychicznej. W trakcie tymczasowego aresztowania funkcjonariusze milicji podczas przesłuchań namawiali go do obciążenia innych osób w zamian za zwolnienie. Warunki więzienne w jakich przebywał były na bardzo niskim poziomie. Cele były małe i zimne, a warunki sanitarno-higieniczne poniżej cywilizowanych standardów(ubikacje w celach, załatwianie się do kubła, grupowa kąpiel w ograniczonym czasie i wymiana bielizny raz w tygodniu). Posiłki były marnej jakości (zupy z torebek, pół chleba i kostka margaryny). Z powodu braku innych więźniów politycznych przez około półtora miesiąca w Zakładzie Karnym w K. wnioskodawca przebywał w celi sam.

S. C. miał 23 lata, był kawalerem i mieszkał z rodzicami. Był zatrudniony w Wojewódzkim Urzędzie Poczty w K. na stanowisku asystenta z perspektywą awansu w przyszłości. Z dniem 1.10.1982r. został z nim rozwiązany stosunek pracy.

S. C. nie był świadomym współpracownikiem Służby Bezpieczeństwa lub innych organów bezpieczeństwa państwa w okresie PRL.

Postanowieniem z 30.03.1992 r. w sprawie o sygn. akt II Ko 184/91 Sąd Wojewódzki w Koninie zasądził od Skarbu Państwa na rzecz S. C. kwotę 18 089 786 zł z tytułu odszkodowania za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, wynikiłe z niesłusznego skazania wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Koninie z 29.09.1982r. w sprawie o sygn. akt II K 44/82. Wysokość odszkodowania została ustalona na kwotę 2 089 789 zł, a zadośćuczynienia na kwotę 16 000 000 zł (przed denominacją).

Stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie:

- dokumentów zawartych w aktach sprawy Sądu Wojewódzkiego w Koninie o sygn. akt II Ko 184/91 oraz dokumentów przekazanych na płytach CD przez Instytut Pamięi Narodowej (...)
- zeznań wnioskodawcy S. C..

Dokumenty przekazane przez IPN w postaci zeskanowanych oryginalnych akt sprawy Sąd nie były kwestionowane przez żadną ze stron.

Zeznania wnioskodawcy Sąd również uznał za wiarygodne.

Zgodnie z treścią art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (t.j. Dz.U. 2015, poz. 1583) osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem

w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia albo decyzji. W razie śmierci tej osoby uprawnienie to przechodzi na małżonka, dzieci i rodziców. Zgodnie natomiast z art. 8 ust. 4 cytowanej ustawy przepis ust. 1 nie ma zastosowania, jeżeli w wyniku rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania prawomocnie zasądzono odszkodowanie, chyba że za jego zastosowaniem przemawiają względy słuszności. Co do zasady więc wykluczona została możliwość żądania uzupełniających roszczeń przez osoby, którym zostało już zasądzone odszkodowanie i zadośćuczynienie na skutek orzeczeń wydanych po rozpoznaniu rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania, chyba że za uwzględnieniem roszczenia przemawiają względy słuszności.

Treść przepisu art. 8 ust. 4 cyt. ustawy stanowi odstępstwo od zasady *res iudicata*. Nie zachodzi tym samym przeszkoda w postaci powagi rzeczy osądzonej w sytuacji, gdy wnioskodawca, który uprzednio uzyskał odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne skazanie w oparciu o przepis art. 487 d.k.p.k., czy art. 552 § 1 k.p.k., wystąpi następnie na podstawie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej o przyznanie dalszej rekompensaty za szkodę i krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia, którym przypisano mu czyn związany z jego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r., IV KK 403/09, LEX nr 577229, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lipca 2008 r., sygn. WA 26/08, LEX nr 531918). Osoba represjonowana ma wówczas prawo wystąpienia z roszczeniem uzupełniającym na podstawie przepisu art. 8 ust. 4 in fine ustawy, a żądanie to nie jest ograniczone żadnym terminem.

S. C. był pozbawiony wolności i wyrokiem Sądu Najwyższego z 14.10.1991 r. w sprawie o sygn. akt II KRN 287/91 został uniewinniony od zarzucanego mu przestępstwa. Wobec tego podstawę do zasądzenia wnioskodawcy zadośćuczynienia może stanowić przepis art. 8 ust. 4, który dopuszcza możliwość uwzględnienia takich żądań ze względu na zasadę słuszności. W orzecznictwie przyjmuje się, iż względy słuszności określone w art. 8 ust. 4 ustawy przemawiające za zasądzeniem zadośćuczynienia uzupełniającego występują wówczas, gdy kwota uprzednio zasądzonych odszkodowania jest rażąco niska, wręcz symboliczna i niesatysfakcjonująca (postanowienie Sądu Najwyższego z 26.02.2015r. w sprawie o sygn. akt III KK 13/15, LEX nr 1646386).

Zasądzona postanowieniem z 30.03.1992 r. w sprawie o sygn. akt II Ko 184/91z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę kwota 16.000.000 zł była rażąco niska, a względy słuszności przemawiają za zasądzeniem wnioskodawcy zadośćuczynienia uzupełniającego w kwocie 40 000 zł.

Zadośćuczynienie ma charakter kompensacyjny i winno być „odpowiednie” do poniesionej krzywdy. Ma ono odzwierciedlać rzeczywiście doznaną przez osobę represjonowaną krzywdę i służyć jej skompensowaniu. Zadośćuczynienie ma stanowić rekompensatę za szkodę niemajątkową, a zatem za wszelkie cierpienia fizyczne i psychiczne doznane przez pokrzywdzonego.

Oceniając rozmiar krzywdy wnioskodawcy jako znaczny sąd miał na uwadze, że przez 8 miesięcy i 5 dni był pozbawiony wolności. Z zakładu karnego został zwolniony po zastosowaniu prawa (...) poprzez warunkowe przedterminowe zwolnienie. Negatywne przeżycia związane z pozbawieniem wolności wynikające z izolacji, związane chociażby z koniecznością dostosowania się do realiów życia w więzieniu, rozłąką z rodzicami, utratą pracy i stabilizacji życiowej są niewątpliwie znaczne. Należy uwzględnić również to, iż po odzyskaniu wolności wnioskodawca aczkolwiek został przyjęty do pracy na poczcie, to jednak bez możliwości dalszego awansu, a następnie po dwóch latach zwolniony dyscyplinarnie. Na ocenę rozmiaru krzywdy mają wpływ również minimalne warunki bytowe i żywieniowe obowiązujące wówczas w zakładach karnych (niska temperatura w pomieszczeniach, brak zewnętrznej toalety i dostępu do wody, marnej jakości wyżywienie) i towarzysząca pobyтови bezsilność wobec działań władz państwowych. Na taką ocenę rzutują również metody oddziaływania psychicznego stosowane przez przesłuchujących, które miały na celu wydobycie informacji o innych jeszcze działaczach opozycji. Ze zgromadzonych materiałów IPN wynika jednoznacznie, iż S. C. pozostawał w zainteresowaniu służb, które od 1983r. prowadziły postępowanie pod kryptonimem „kurier”. Informacje dotyczące działalności wnioskodawcy pochodzą również z lat wcześniejszych i dotyczą działalności przed aresztowaniem. Z tych względów S. C. został bez problemu rozpoznany i wytypowany jako współkierujący demonstracją. Z notatki służbowej funkcjonariusza milicji obywatelskiej znajdującej się w aktach

wynika, że „w tłumie zauważyliśmy znanego działacza /kolportera Azylu Wojennego/ S. C.” (k. 2 akt śledztwa 1 Ds. 20/82/S – IPN Po 043/107). Nie ulega zatem najmniejszej wątpliwości, że pozbawienie wolności 1.09.1982 r. było represją w rozumieniu cytowanej ustawy.

Nie bez znaczenia jest również to, że S. C. był więziony bez rzeczywistej podstawy prawnej. Dekret o stanie wojennym z 12.12.1981 r., stanowiący podstawę procedowania i orzekania był aktem prawnym sprzecznym z normami konstytucyjnymi, nawet w rozumieniu tak odległych od demokratycznych standardów przepisów Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, a w więc w najwyższym stopniu bezprawnych (zob. wyrok TK z dnia 16 marca 2011 r. sygn. K 35/08).

Oceniając rozmiar wyrządzonej krzywdy należało uznać, iż odpowiednim zadośćuczynieniem uzupełniającym będzie kwota 40 000 zł. Suma ta jest odpowiednia do subiektywnego poczucia krzywdy i wywołanego u wnioskodawcy stresu, cierpienie związanych z izolacją oraz pozostaje odpowiednia do warunków życia społeczeństwa. Kwotę zasądzonego postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w Koninie z 29.09.1982r. w sprawie o sygn. akt II K 44/82 zadośćuczynienia uznać należy za kwotę rażąco niską, jeśli uwzględni się transformację ustrojową i gospodarczą, a w szczególności hiperinflację, a zatem galopującą utratę siły nabywczej pieniądza. Zadośćuczynienie w kwocie 16 000 000 zł (po 2 000 000 zł za każdy miesiąc pozbawienia wolności) nie odpowiada doznanej w wyniku pozbawienia wolności krzywdzie, gdyż nie przedstawiało odczuwalnej wówczas wartości ekonomicznej. Odpowiednią zatem kwotą zadośćuczynienia uzupełniającego będzie 40 000 zł. Średnie miesięczne wynagrodzenie w IV kwartale 1991 r. wynosiło 2.045.000 zł (M.P. nr 3 poz. 33), natomiast średnie miesięczne wynagrodzenie w I kwartale 2016 r. 4.181,49 zł (M.P. z 2016 r., poz. 44). W przeliczeniu zatem na każdy miesiąc pozbawienia wolności poprzednio zasądzone zadośćuczynienie było niższe niż średnie miesięczne wynagrodzenie, a jeżeli nadto uwzględni się szybką utratę wartości nabywczej pieniądza, było po prostu niskie. Dlatego zasądzenie zadośćuczynienia uzupełniającego w kwocie nieznacznie wyższej niż wielokrotność średniego miesięcznego wynagrodzenia nie jest wygórowane.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 13 cyt. ustawy.

SSO Waldemar Cytrowski